

Voorstel Regionaal Investeringsfonds Beroepsonderwijs

Hans Corstjens met dank aan Pieter Moerman, Thomas Boekhoud, Joanne Kuipers en Fabienne Hendricks

Aanleiding en urgentie

Dit voorstel voor een Regionaal Investeringsfonds Beroepsonderwijs borduurt voort op de andere notities van het Forum Beroepsonderwijs. Centraal staat het idee dat er duidelijke keuzes moeten worden gemaakt bij de doorontwikkeling van regionale ecosystemen rondom menselijk kapitaal. Deze keuzes zullen leiden tot verbetering van het human capital, innovatiekracht én versterking van het (hoger) beroepsonderwijs en onderzoek in de regio.

Een fonds dat het beroepsonderwijs echt in zijn kracht zet kan hier een enorme impuls aan geven. In essentie ter ontwikkeling van regionale ecosystemen dat zich laat vangen in de volgende termen:

- meer synergie op hoofdlijnen tussen beleid van ministeries leidt tot meer synergie en diversiteit in de regionale uitvoering;
- onderwijs- en onderzoekinstellingen; die zich ontwikkelen tot "regionale kenniscentra die structureel zijn verbonden met hun omgeving";¹
- vervagende grenzen tussen informeel en formeel leren, publiek en privaat opleiden en werken en leren.

Context

Voor het vormgeven en het versterken van de infrastructuur ten behoeve van de ontwikkeling van menselijk kapitaal bedient de overheid zich momenteel, door middel van de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Economische Zaken (EZ) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), van een veelvoud aan regelingen en stimuleringsmaatregelen.² Voorbeelden van de afgelopen periode zijn het Regionaal investeringsfonds, het studievoorschot, prestatieafspraken hoger onderwijs van het ministerie van OCW gericht op zwaartepuntvorming, de sectorplannen van het ministerie van SZW en TKI-toeslagen en ondernemersregelingen van het ministerie van EZ. Doel is werkkenden die in staat zijn te innoveren of innovaties snel eigen maken, werkzoekenden die zich laten omscholen, studenten die voorbereid zijn op een voortdurend veranderend beroep en wetenschappers die samen met werknemers van bedrijven en ambtenaren maatschappelijke uitdagingen tackelen.

Deze regelingen stimuleren de maatschappij, arbeidsmarkt en economie om wendbaar en weerbaar te worden door in te zetten op de toekomstbehoeftigheid van de bevolking. Hoewel het succes van deze regelingen onderling varieert en in sommige gevallen pas op de langere termijn zichtbaar zal worden kunnen er al wel een aantal globale conclusies worden getrokken op basis van de variëteit in kenmerken.

Doelgroep: de regelingen zijn altijd uitsluitend op één doelgroep gericht, waarbij deze doelgroep wordt uitgedaagd om samen te werken met andere spelers. Wel is de besteding van de middelen altijd *binnen de betreffende sector*. OCW middelen moeten bijvoorbeeld naar het onderwijs, EZ middelen gericht op het stimuleren van het bedrijfsleven op gebied van innovatie of ondernemerschap, en SZW regelingen zijn gericht op bijscholing en nascholing voor werkkenden en werkzoekenden.

Procedures: Er zitten grote verschillen in de regelingen in proces. Sommigen zijn meer traditionele subsidieprocedures, waarbij voorafgaand activiteiten worden gedefinieerd. Anderen richten zich op een globaler doel waarbij gedurende het proces monitoring plaatsvindt. In alle gevallen zijn de doelstellingen nauw omschreven door de Rijksoverheid, zijn er duidelijke kaders en is hier de beoordeling op gebaseerd. De looptijd is meestal een periode tussen de 3 en 5 jaar, waarbij duurzaamheid (zelf kunnen continueren) een voorwaarde is.

Publiek-private samenwerking: de regelingen kennen als uitgangspunt de focus op publiek-private samenwerking en regionale diversiteit waarbinnen activiteiten plaats moeten vinden. Vaak gaat het om synergie tussen initiatieven, bundeling van krachten en vervlechting van diverse initiatieven.

Regionale ecosysteembenadering voor nieuwe stimuleringsmaatregelen

*Om mensen in staat te stellen te innoveren en om te gaan met veranderingen wordt in toenemende mate het regionaal georiënteerde ecosysteem als uitgangspunt gehanteerd.*³ Deze benadering biedt ons een structuur om opleiden in het beroepsonderwijs te transformeren naar een gezamenlijke opdracht voor werkgevers, regionale overheden en onderwijsinstellingen. De opdracht beperkt zich hiermee overigens niet tot initieel onderwijs, maar heeft bij uitstek ook belang voor huidige werknemers die om- en bijschoold moeten worden. In het huidige beroepsonderwijs zijn al elementen (zoals campus-ontwikkeling, de Centra, hbo- en mbo-lectoren, etc.) aanwezig die kunnen bijdragen aan de structurele verbondenheid van de instellingen met hun omgeving, maar het is nog pril; meer massa, snelheid en durf zijn gewenst wil Nederland de vruchten kunnen plukken van de kansen die technologische vernieuwing biedt.

¹ WRR, *Naar Een Lerende Economie: Investeren in het verdienvermogen van Nederland* (Den Haag 2013), 14.

² Voor overzicht zie Bijlagen I.

³ Bijvoorbeeld: BCG, 'Saving Technology and Globalization from Themselves', https://www.bcgperspectives.com/content/articles/strategy-globalization-saving-globalization-technology-from-themselves/?utm_source=201607GASTR&utm_medium=Email&utm_campaign=otr (26 juli 2016) laatst bezocht op 1 augustus 2016.

De afgelopen jaren is veel geëxperimenteerd in het beroepsonderwijs. De kracht hiervan is dat het beroepsonderwijs door middel van experimenten snel kan omschakelen en zich responsief kan tonen ten opzichte van nieuwe kansen. Nadeel van deze experimenten kan zijn dat de investeringen zich richten op kortlopende projecten. En dat de meeste initiatieven de vereiste inbedding, omvang en schaal om echt tot vernieuwing te komen niet zullen bereiken. Ook doordat deze projecten niet voldoende geborgd zijn, zowel in de onderwijsinstelling als in de regio.

Wanneer in plaats van een doelgroep het ecosysteem wordt gekozen als benadering voor een stimuleringsfonds wordt de kans op duurzame investeringen vergroot want deze benadering dwingt *alle* stakeholders in de regio aan de ene kant om strategische keuzes te maken en deze te borgen, terwijl de regio tegelijkertijd de financiële slagkracht bezit om wendbaar en weerbaar te blijven.

Vandaar dit voorstel voor een nieuw, op duurzaamheid geschoeid 'geïntegreerd' Fonds dat het beroepsonderwijs echt in zijn kracht zet, te midden van zijn ecosysteem. Dus niet langer gericht op de input van activiteiten maar juist op de werkelijk beoogde effecten aan de finish.

Naar een Regionaal Investeringsfonds Beroepsonderwijs

De Rijksoverheid, waarbij in ieder geval de ministeries OCW, EZ en SZW betrokken zijn, stelt een (interdepartementaal) fonds beschikbaar met een looptijd van tien jaar. Regio's maken een actieagenda gebaseerd op hun eigen regionale ecosysteem en ambities, waarbij zij regionaal invulling geven aan het landelijke doel van het Fonds (zoals hieronder geformuleerd).

Het voorgestelde Regionaal Investeringsfonds Beroepsonderwijs verweeft dus regionale doelstellingen met landelijke prioriteiten. Dit komt samen in de volgende doelstelling: *De realisatie van hoogstaand, wendbaar en weerbaar (toekomstig) human capital op de regionale arbeidsmarkt.*

Doelgroep

De doelgroep van het Fonds zijn de regio's van Nederland, de stakeholders in de regio gezamenlijk. Aangezien Nederland al veel verschillende regio-indelingen kent ligt het voor de hand om hiervoor inspiratie op te doen van de landsdelen van het Techniekpact. Ook omdat de drie genoemde ministeries allen al ervaring hebben opgedaan in de samenwerking in deze verbanden.

De regio formuleert hun eigen doelstellingen, acties en beoogde samenwerkingspartners. Het fonds vereist een minimale cofinanciering van 33% in geldelijke middelen en 33% middelen in natura. Een landelijke commissie faciliteert de planvorming via een lerend systeem van beoordeling op basis van uitputting. Waarbij bijvoorbeeld lering gedaan kan worden vanuit de voorziening voor het meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen.

Doelstellingen

Er wordt bewust niet gekozen voor specifieke, tot in detail uitgewerkte doelstellingen, maar liever wordt gestuurd door middel van een aantal voorstellen/adviezen voor investeringsgebieden zoals:

- Betere inhoudelijke aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.
- Meer flexibele leerroutes.
- Terugdringen van schooluitval.
- Succesvolle re-integratie van werkzoekenden.

Randvoorwaarden

Regio's zijn zelf verantwoordelijk voor de governance van de aansturing, besteding en verantwoording van de middelen, zodat deze leiden tot een effectieve en deugdelijke besteding. De verantwoording van de middelen vindt dus ook in de regio plaats. Dit kan bijvoorbeeld door in de regio een Raad van Toezicht in te richten of een regionale "stakeholdersraad".

De Rijksoverheid faciliteert gedurende de looptijd dit proces: zij ondersteunt de regio met expertise en kennis, levert een bijdrage aan de monitoring, verbindt regio's zodat zij van elkaar leren, en kan – op basis van politieke signalen – via de landelijke prioritering op specifieke onderdelen en in overleg met de regio regionale acties bijsturen. Zij zorgt er hierbij ook voor dat landelijke kaders – zoals onderwijsregelgeving of sociale zaken regelgeving – zoveel mogelijk worden geoptimaliseerd om de regionale doelstellingen die de regio zich gesteld hebben te bereiken.

De autonome uitvoering van de regio stelt als voorwaarde een tweejaarlijkse monitoring van zelfgekozen indicatoren, waarbij regio's onderling worden vergeleken en aan elkaar verbonden. Bij zwaar tegenvallende resultaten gaat de Rijksoverheid (bijvoorbeeld in de vorm van een ingerichte Taskforce) in gesprek met de regio om samen op zoek te gaan naar mogelijke verbeteringen (deels ook op basis van kennis en ervaringen met de successen uit andere regio's). De regio komt in partnership met de Rijksoverheid tot verbeteracties.

Op basis van de tweejaarlijkse evaluatie kunnen de overkoepelende landelijke adviezen voor investeringsgebieden worden aangepast of worden aangescherpt, wanneer blijkt dat deze belemmerend of ineffectief werken.